

HATALOMREPREZENTÁCIÓ A TÉRBEN

A budai királyi palota és a bécsi Magyar Udvari Kancellária palotája Mária Terézia idején

Szerző: **MAGYAR Attila**, mesterképzés, II. évfolyam

Témavezető: **Dr. HOHKAMP Michaela** egyetemi tanár

Intézmény: Freie Universität, Berlin, Történelem- és Kultúratudományi Kar, Friedrich Meinecke Intézet,
Kora Újkori Történelem Szak, Berlin

A kora újkori kultúrtörténetet elemezve a hatalomrepresentáció számos különböző formájával találkozhatunk. Az egyik legáltalánosabb módja az uralkodói hatalom megjelenítésének a személyes jelenlét. Az uralkodói testnek, mint a hatalom forrásának és központjának fizikai jelenléte elengedhetetlen a benne megtestesülő hatalom legitimálásához. Arra az esetre, ha az uralkodó személyes jelenléte nem valósul(hat) meg, szükséges annak valamilyen módon történő szimbolikus helyettesítése. A dolgozat a térnek, mint az uralkodói jelenlétet helyettesítő lehetséges kommunikációs eszköznek az elemzésével foglalkozik.

A szöveg rámutat az uralkodói személyes jelenlét fontosságára a kora újkori hatalmi struktúrában. Mivel a Mohács utáni Magyarországon az uralkodó személyes jelenléte csak nagyon ritkán valósult meg, ezért különösen érdekes annak a megfigyelése, milyen módszerekkel igyekeztek az uralkodó távollétéből eredő hiányt kiküszöbölni.

A tér, mint a hatalomrepresentáció eszköze, legkézzelfoghatóbban az épületeken jelenik meg, melyek térbeli elrendezése és berendezése rendkívüli szimbolikus jelentőséggel bír. Kiemelkedő szimbólum a teret összefogó és azt különös jelentéssel felruházó építészeti elem a félgömb, a kupola. A dolgozat két épület térbeli struktúráit elemezve mutat rá azok jelképes funkciójára. Mindkettő Mária Terézia uralkodása alatt épült vagy esett át nagyobb átépítésen. Mindkét épületnek hasonló szerepe volt a királynő magyarországi uralkodásának reprezentálásában, melynek azonban teljesen különböző módon tettek eleget: egyrészt a királynő személyes jelenlétét kellett jelképezniük, vagy jelképesen lehetővé tenniük Magyarországon, másrészt magát az országot hozták közelebb a királynőhöz.

Kulcsszavak: **tér, hatalomrepresentáció, személyes jelenlét, szimbolikus kommunikáció, Mária Terézia**

REPRESENTATION OF POWER IN SPACE: The Royal Palace in BUDA AND the Palace of The Hungarian Court Chancellery in Vienna at the Time of Maria Theresa

Author: **Attila MAGYAR**, second-year masters student

Supervisor: **Dr. Michaela HOHKAMP**, professor

Institution: Freie Universität Berlin, Department of History and Cultural Studies, Friedrich Meinecke Institute, Early Modern History, Berlin

Analysing the cultural history of the early modern age we find a great diversity of forms of power representation. One of the most common methods of representing royal power is personal presence. The presence of the royal body, the source and the centre of the royal power is necessary for the royal's legitimation. In case the personal presence of the ruler is not possible, his/her presence needs to be substituted in a symbolic form. The current paper analyses space as one of the possible instruments of communication which can be used to replace the ruler's presence.

The text shows the importance of the ruler's personal presence in power structures in the early modern age. Since after the battle of Mohács the Hungarian kings very rarely stayed in Hungary, it is particularly important to notice which methods were used to eliminate the deficit caused by the absence of the ruler.

Space as an instrument of the representation of power appears in the most evident way in buildings whose spacial layout and internal organisation have a special symbolic meaning. An outstanding architectural symbol is the hemisphere, i.e. the dome, which highlights the space covered by it. By analysing the spacial structures of two buildings, the paper attempts to point out their symbolical functions. Both of these buildings were built or reconstructed at the time of Maria Theresa. Both had similar functions in the representation of Maria Theresa's reign in Hungary but they fulfilled these roles on two different ways; on the one hand they had to symbolize the personal presence of the queen in Hungary, on the other, they had to bring the country itself closer to the queen.

Keywords: **space, representation of power, personal presence, symbolic communication, Maria Theresa**

REPREZENTACIJA VLASTI U PROSTORU

Kraljevska palata u Budimu i palata Mađarske dvorske kancelarije u Beču za vreme Marije Terezije

Autor: **Atila MAĐAR**, master studije, II. godina studija

Mentor: **Dr Mihaela HOHKAMP**, profesor

Institucija: Freie Universität Berlin, Odsek za istorijske- i kulturne studije, Institut „Fridrih Majneke”,
Smer: Istorija ranog novog veka, Berlin

Prilikom analize kulturne istorije ranog novog veka nailazimo na veliku raznolikost mogućnosti predstavljanja vlasti. Najopštiji način prezentovanja vladarske vlasti je lično prisustvo. Prisustvo samog tela vladara kao oličenje vlasti je neophodno za legitimaciju iste. U slučajevima kad je lično prisustvo neostvarivo, potrebne su neke zamene simboličnog značaja. Ovaj naučni rad se bavi prostorom, jednim od mogućih komunikacionih sredstava, koja su u stanju da zamene lično prisustvo vladara.

Tekst ukazuje na značaj ličnog prisustva u strukturama vlasti ranog novog veka. Pošto su u Mađarskoj posle Mohačke bitke vladari veoma retko boravili u zemlji, interesantna su zapažanja, kakve su metode korišćene za eliminaciju nedostataka do kojih je došlo zbog odsutnosti vladara.

Prostor kao sredstvo u predstavljanju vlasti najočiglednije se pojavljuje kod građevina, čija prostorna raspoređenja i uređenja nose izvanredna simbolička značenja. Istaknuti građevinski simbol je polusfera, odnosno kupola, koja sjedinjuje i veliča s njom obuhvaćen prostor. Analizom prostornih struktura dve građevine ovaj rad ukazuje na simboličke funkcije istih. Obe građevine su nastale ili su rekonstruisane za vreme vladavine Marije Terezije. Ove dve građevine su imale slične funkcije u predstavljanju vladavine Marije Terezije u Mađarskoj, te uloge su međutim ostvarile na dva različita načina. S jedne strane su trebale da predstavljaju ili da simbolički omogućuju lično prisustvo vladarke u Mađarskoj, s druge strane su imale zadatak da zemlju samu približe kraljici.

Ključne reči: **prostor, predstavljanje vlasti, lično prisustvo, simbolička komunikacija, Marija Terezija**